

تأثیر منطقه‌گرایی بر توسعه اقتصادی کشور (با تأکید بر استان کرمانشاه)

علی پور میرزا^۱

دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

ریباز قربانی نژاد

دکترای تخصصی جغرافیای سیاسی، استادیار و عضو هیأت علمی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

اعظم یوسفی

دکترای تخصصی جغرافیای سیاسی، استادیار و عضو هیأت علمی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

رحیم سرور

دکترای تخصصی مدیریت شهری، استاد و عضو هیأت علمی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۳/۱۵ تاریخ صدور پذیرش: ۱۳۹۸/۰۶/۱۲

چکیده

منطقه‌گرایی از مسائلی است که طی سال‌های اخیر مورد توجه متفکران قرار گرفته است. حضور فعال ایران در مسائل منطقه‌ای، ضمن تثبیت نقش‌های سیاسی، امنیتی و اقتصادی ایران در منطقه، اهمیت استراتژیک ایران را در صحنه نظام بین‌الملل نیز افزایش داده است. امروزه تلاش در جهت ارتقاء شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، محیطی و فرهنگی به منظور دستیابی به اهداف مهم توسعه پایدار، در قالب سیاست منطقه‌گرایی، با استفاده از الگوسازی و ارائه راهکارهای مناسب الزامی و ضروری است. در این پژوهش با تحلیل تأثیر سیاست منطقه‌گرایی بر توسعه اقتصادی کشور با مطالعه استان کرمانشاه از استانهای همجوار با کشور عراق پرداخته شد با مطالعه و تدوین ۱۲۰ پرسشنامه حاوی ۵۰ سوال، تأثیر منطقه‌گرایی در ابعاد (اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، کالبدی، زیست محیطی و سیاسی-امنیتی) از نگاه مدیران ۵ شهرستان مرزی (پاوه، جوانرود، ثلاث باباجانی، سرپل ذهاب و قصر شیرین) بررسی شده و پردازش اطلاعات با SPSS با کمک آزمون T تک نمونه‌ای و تحلیل واریانس یک راهه (ANOVA) برای بررسی رابطه شاخصهای آماری صورت گرفت. بنابراین از دیدگاه مدیران، منطقه‌گرایی تأثیر مثبتی بر توسعه مناطق مرزنشین دارد و با تحلیل آزمون واریانس می‌بینیم که مدیران همه شهرستانهای مورد مطالعه، تأثیر تقریباً یکسانی از منطقه‌گرایی را بازتاب دادند و اختلاف معنی‌داری بین آنها وجود ندارد. پیشنهاد می‌شود با توجه به پتانسیلهای استان کرمانشاه در قالب (شاخصهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، کالبدی و زیست محیطی) طرح آمایش سرزمین این استان و استانهای هم‌مرز عملیاتی و اجرائی شود.

کلمات کلیدی: ژئوپولیتیک، منطقه‌گرایی، توسعه اقتصادی، امنیت، مناطق مرزی

بیان مساله

دولت‌های ملی همواره درصدد استقرار امنیت داخلی برای حفظ و پیشرفت نظام هستند. تردیدی نیست که بدون وجود امنیت، هیچ برنامه‌ای در کشور قابل اجرا نیست. شکوفایی اقتصاد کشور، سرمایه‌گذاری، طراحی برای توسعه، برنامه‌ریزی طرح‌های رفاهی و هر گونه فعالیتی که به زمینه آرام و مطمئن در سطوح مختلف جامعه نیاز داشته باشد، همه و همه در گرو تأمین امنیت است (کاظمی، ۱۳۷۲: ۱۱۷) یکی از مولفه‌های اساسی توسعه، منطقه‌گرایی است می‌توان گفت منطقه‌گرایی در شرایط کنونی، ساختاری را ترسیم می‌کند که مجموعه‌ای از مناطق به هم پیوسته و همپوشان است. ظهور و تقویت این مناطق و اتصال داخلی و متقابل آنها، جزئی از فرایند جهانی شدن مطلوب به حساب می‌آید. امری که توانایی هر قدرت یگانه‌ای را برای چیرگی بر سیستم محدود می‌کند. به نظر می‌رسد نگرش ایران به منطقه‌گرایی که به طور عمده بر رویکرد فرهنگی به عنوان یک عامل مهم همبسته ساز در فرایند ساخت یک نظام منطقه‌ای مبتنی بوده و پایه و اساس همکاری است، اهمیت ویژه‌ای دارد (زارعی، زینی وند، ۱۳۹۲: ۹) از آنجائیکه تمرکز بر منطقه‌گرایی و گسترش تعاملات در قالب اتحادها و ائتلاف‌های سیاسی - امنیتی، فرهنگی و اقتصادی جمهوری اسلامی ایران با ملت‌ها و دولت‌های منطقه زمینه‌های فرصت‌سازی برای ایفای نقش و نفوذ اقتصادی و سیاسی ایران را در منطقه فراهم می‌کند و از خطرات احتمالی امنیتی در آینده پیشگیری می‌کند، در این پژوهش به این پرسش پاسخ داده خواهد شد. سیاست منطقه‌گرایی ایران چه میزان در توسعه اقتصادی کشور بویژه در توسعه نواحی مرزی اثر گذار است؟

مقدمه

هر کشوری برای تضمین امنیت خارجی نیاز به حد معینی از ثبات سیاسی و امنیت داخلی دارد. این امر خود تا حدود زیادی مستلزم توسعه اقتصادی است. عقب ماندگی و عقب افتادگی‌های اقتصادی در واقع نوعی ناامنی است؛ زیرا موجودیتش بحران داخلی و ترغیب مداخلات خارجی است (مصلی، ۱۳۸۴: ۵۴) اقتصاد نواحی مرزی در واقع، شاخص اصلی و اساسی در برقراری ارتباط بین کشورهای همسایه و خانوارها و مردم ساکن نواحی مرزی می‌باشد (Chandoev wit et al. 2004: 154) بنابراین پویا کردن اقتصاد نواحی مرزی به عنوان یک شاخص اصلی در برقراری ارتباط بین کشورهای همسایه و نیز بهبود امرار و معاش مردم مرزنشین به شمار می‌رود؛ بدین معنی که از این طریق مردم ساکن در نواحی مرزی کشورهای همسایه می‌توانند در کنار هم و باهم از فرصت‌ها و منافع مشترک استفاده نمایند و این امر می‌تواند منجر به دوستی و تفاهم ظرفیت، امنیت و رونق اقتصادی و توسعه، ایجاد فرصت‌های شغلی و شکل‌گیری یک نوع مزیت نسبی در مناطق مرزی گردد (موسوی، ۱۳۹۴: ۱) که در نوع خود تحولی بنیانی در تولید، اشتغال، تثبیت جمعیت مرزنشین، افزایش سطح درآمد و به تبع آن افزایش رفاه و در نهایت به یک توسعه پایدار ناحیه‌ای که از جمله اهداف آن رفاه مردم بوده، ایجاد می‌نماید (وزارت امور اقتصادی و دارایی، ۱۳۷۵: ۸-۹) استان کرمانشاه منطقه‌ای استراتژیکی و مهم است، شناخت مؤلفه‌ها و توانمندیهای اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و نظامی منطقه و برنامه‌ریزی درست می‌تواند باعث کاهش مشکلات این استان شود. کرمانشاه از گذشته‌های دور

ناحیه تجارتي مهمی در مسیر شبکه بازرگانی زمینی به شمار می آید که کالاهای تجارتي چین و آسیای جنوب شرقی از طریق کرمانشاه به مقصد بازارهای خاورمیانه صادر می شد. همچنین کلیه صادرات و واردات از ایران به عراق و برعکس از طریق کرمانشاه انجام می شده است. بعد از گذر از جنگ تحمیلی و باز شدن مرزهای غربی کشور صادرات ایران با کشور عراق از سر گرفته شد و این روند توانسته با ایجاد بازارچه‌های مرزی تأثیر به سزایی در کاهش بیکاری و افزایش درآمد مردم شهرهای مرزنشینان بنماید. به طوری که مقدار صادرات انواع کالا (به جز نفت خام) در سال ۱۳۹۵ از گمرک‌های استان ۳۶۷۹۵۶۰ تن به ارزش ۲۹۰۵۳۵۱۸ میلیون ریال بوده است. در حالیکه مقدار واردات انواع کالا در سال ۱۳۹۵ از گمرک‌های استان ۱۶۹۷۵ تن به ارزش ۹۶۴۲۰۰ میلیون ریال بوده است که نسبت به سالهای قبل روند صعودی قابل توجهی داشته است (سالنامه آماری، ۱۳۹۵: ۳۸۵).

مبانی نظری

منطقه گرایی

در جغرافیای سیاسی، دیدگاه‌های گوناگون درباره منطقه و منطقه گرایی وجود دارد. در تعریفی کلی، منطقه گرایی عبارت است از توجه ویژه به یک فضای جغرافیایی مشخص که دارای ویژگی‌های مشترک بوده و بهترین مکان برای تحقق منطقه از یک عرصه پهناور جغرافیایی: اهداف، منافع و آرمانهای چند ملت است که به لحاظ فرهنگی یا فیزیکی، تجانس دارد (نقیب زاده، ۱۳۸۲: ۶). طرفداران منطقه گرایی معتقدند تجانسهای سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و جغرافیایی به همراه سایر مؤلفه‌های وحدت بخش، این امکان را به دولتهای مستقل واقع در منطقه گسترده حتی به وسعت یک قاره می دهد که از منابع مادی و معنوی خود، با همکاری مشترک به طور مطلوب بهره ببرند. آنها می توانند مکمل نیازهای یکدیگر باشند؛ بنابراین، آرمان صلح در اندیشه منطقه گرایی یک ملاحظه زیربنایی محسوب می شود (کاظمی، ۱۳۷۳: ۱۱۲).

رویکرد اقتصادی منطقه گرایی

گسترش نظام اقتصادی نوین و جهانی شدن‌ها، همچنان سرعت خود را حفظ کرده و به شکل روندی درآمده است که هیچ ملتی نمی تواند آن را به طورکلی نادیده بگیرد (مجتهدزاده، ۱۳۸۱: ۲۶۵) در قرن بیست و یکم، سرمایه گذاری توسط دولت، همان کاری را می کند که قدرت بالای آتش نظامی انجام می دهد (عزتی، ۱۳۸۰: ۱۰۸) استمرار شرایط حاکم در عرصه جغرافیای سیاسی جهان، موجب شتاب گرفتن همگرایی‌های منطقه‌ای به ویژه در زمینه‌های اقتصادی می شود (زارعی، ۱۳۹۱: ۷۸). امروز عامل اقتصادی در روابط بین الملل نقش محوری یافته و امنیت اقتصادی بخش اساسی امنیت کشورها را تشکیل می دهد. شفافیت اتکای متقابل در اقتصاد جهانی به صورت شاخصه‌ی مهم عصر حاضر درآمده و شمار زیادی از کشورها امنیت اقتصادی را برترین عامل و هدف در امنیت جامع خود تلقی می کنند (ادبی، ۱۳۸۸: ۹۳-۹۲).

رویکرد فرهنگی منطقه گرایی

امروزه نقش فرهنگ در مباحث توسعه از محورهای مورد توجه صاحب‌نظران است. کارشناسان توسعه، فرهنگ و

زندگی را جدایی ناپذیر میدانند؛ زیرا درک نیازهای جامعه، نیازمند توجه به عوامل فرهنگی است (سرخ کمال و همکاران، ۱۳۹۰:۹۶) از توسعه فرهنگی به عنوان زیربنای توسعه در سایر جنبه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و ... یاد شده است؛ به طوری که اغلب صاحب نظران توسعه را تحولی فرهنگی قلمداد کرده و بی توجهی به مؤلفه‌های آن را باعث شکست در مسیر توسعه می دانند (لطیفی، ۱۳۸۲: ۴۱) فرهنگ به طور ساده عبارت است از کنش متقابل میان انسانها؛ بنابراین هر فرد بالقوه می تواند در فرهنگی که با دیگران اشتراک دارد، تغییر ایجاد کند و تغییر به عنوان پدیده فرهنگی همواره مطرح بوده است (فنی، ۱۳۸۸، ۴۱) هدف از توسعه فرهنگی فراهم آوردن اسباب دسترسی توده‌های مردم به فرهنگ و مشارکت آنان در زندگی فرهنگی است. توسعه راستین هنگامی به واقعیت می پیوندد که مشارکت وسیع مردمان در جریان طراحی توسعه و همچنین در مرحله اجرای برنامه‌های آن میسر شود. توسعه درونزا فقط با مشارکت گسترده مردم به هدفهای خود دست می یابد (محمدی، ایزدی، ۱۳۹۱:۱۸۰)

رویکرد اجتماعی منطقه گرایی

رویکرد اجتماعی در سال (۱۹۹۷) در بیانیه آمستردام از سوی ۷۴ نفر از آکادمین‌های حوزه‌های سیاستگذاری اجتماعی، جامعه شناسی، علوم سیاسی، حقوق و اقتصاد مطرح گردید و به سرعت توسعه و امروزه شاید به لحاظ تئوریک و عملیاتی مهمترین عنصر توسعه در زندگی اجتماعی باشد (Philips, 2006:167). رویکرد توسعه اجتماعی نسبت به سایر رویکردها واقع بینانه تر است و حتی اگر ساختار آن را هم نادیده بگیریم کنار هم آمدن امنیت اجتماعی - اقتصادی و توانمندسازی نوعی اعتماد در رابطه با فهم عمومی از کیفیت زندگی را برای افراد و جوامع به همراه خواهد داشت (philis, 2006:184) این رویکرد را می توان به عنوان یک بازنگری انسانی در مطلوبیت گرایی و ارزیابی توسعه براساس درآمد و ثروت به شمار آورد که درون مایه اصلی آن امکانات و توانایی‌های مالی و روابط اجتماعی است در این چارچوب توسعه اجتماعی عبارت است از دامنه ای که شهروندان قادر به مشارکت در زندگی اجتماعی و اقتصادی جامعه شان، تحت شرایطی هستند که بهزیستی و توانایی بالقوه آنها بهبود می یابد (فیتز پتریک، ۱۳۸۵: ۴۶).

رویکرد سیاسی منطقه گرایی

هدف دیدگاه سیاسی به امنیت ملی، حفظ حکومت و ایدئولوژی آن و نیز هویت خاص جامعه است. در حال حاضر، بعد سیاسی مزبور با توجه به کاهش کنترل حکومت‌ها بر جوامع خود، ظهور جنبش‌های جدایی طلب، افزایش نیروهای نفوذ کننده متقابل، و چهارچوب‌های در حال تحول داخلی و خارجی، تحت فشارهای بی سابقه‌ای قرار دارد. حکومت‌ها و گروه‌های فرهنگی بیش از هر زمان دیگر در گذشته، هنگام پی جویی امنیت ملی مجبورند تغییراتی که خود آن‌ها را پدید نیاورده و یا انتخاب نکرده اند، را بپذیرند. امروزه، گسترش بین المللی هنجارهایی چون دموکراسی، حقوق بشر، و آزادی در عرصه‌های اجتماعی و اقتصادی، به همسان سازی ارزش‌های سیاسی کمک کرده است (ادبی، ۱۳۸۸: ۹۵-۹۴). منطقه گرایی در جهان سوم و در کشورهای در حال توسعه از جمله آ. سه. آن و آفریقا، انگیزه امنیتی داشته است تا اقتصادی، تجاری. در هر دو منطقه، هدف اولیه منطقه گرایی، تأمین امنیت و

مدیریت امنیت منطقه‌ای بوده است. از اینرو، نظریه‌های همگرایی اروپا، توانایی توضیح و تبیین دقیق فرایند منطقه گرایی در جهان غیراروپایی را نداشته و ارائه نظریه‌های جهان شمول و فراگیرتر ضرورت یافته است. پایان جنگ سرد نیز نوع متفاوتی از همکاری‌های درون منطقه‌ای در حوزه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و تجاری را برانگیخت که منطقه گرایی نوین نامیده می‌شود. منطقه گرایی جدید در چهار بعد کارگزاری، انگیزه، جهت و گستره، از منطقه گرایی قدیم متفاوت و متمایز است. از نظر کارگزاری و نقش کارگزاران برخلاف منطقه گرایی قدیم که بر نقش دولتها در ساختارها و سازه‌های منطقه‌ای تمرکز می‌کند منطقه گرایی نوین ناشی از نقش آفرینی طیف وسیعی از بازیگران دولتی، فردی و اجتماعی، در درون و برون منطقه است (Hettne, B, 2003:35).

الگوهای نوین منطقه گرایی

امروزه همگرایی منطقه‌ای با توجه به عامل جغرافیا مورد توجه اکثریت کشورهای جهان قرار گرفته است. با توجه به طرح موضوع جهانی شدن اقتصاد و ضرورت همگرایی بیشتر سیاسی و اقتصادی بین کشورهای یک منطقه جغرافیایی، کمتر کشوری را در دنیا می‌توان یافت که برای توسعه خود به همگرایی منطقه‌ای توجه نداشته باشد. کشورها اگر در یک گروه منطقه‌ای قرار گیرند بهتر می‌توانند منافع منطقه و کشورهای خود را تامین کند و ضعف‌ها و نقصان‌های خود را برطرف نمایند. منطقه گرایی در حوزه جغرافیایی اروپا، الگوی نسبتاً موفقی را به جهانیان ارائه نمود که به دنبال آن مناطق دیگر کره خاکی از این الگو پیروی کردند. نفتا در آمریکای شمالی، مرکوسور در آمریکای لاتین، آسه آن در جنوب شرق آسیا، سارک در جنوب آسیا و چندین سازمان منطقه‌ای دیگر همه نشان از علاقه کشورهای یک منطقه برای همگرایی بیشتر در عصر جدید است (فرجی راد، ۱۳۸۳: ۲۶).

محدوده مورد مطالعه

استان کرمانشاه با وسعت ۲۵۰۴۵ کیلومترمربع به مرکز شهر کرمانشاه در غرب ایران قرار گرفته که از شمال با استان کردستان از شرق با استان همدان از جنوب شرق و جنوب با استان‌های لرستان و ایلام و از غرب با کشور عراق (با سیصد و سی کیلومتر مرز بین المللی) محدود شده است (افشار، ۱۳۷۱: ۴۳) بر اساس آخرین تقسیمات کشوری در سال ۱۳۹۵ استان کرمانشاه دارای ۱۴ شهرستان، ۳۱ بخش، ۳۲ شهر و ۸۶ دهستان و ۲۵۳۷ روستا است. شهرستان‌های استان کرمانشاه عبارتند از: کرمانشاه، اسلام آباد غرب، گیلانغرب، دالاهو، سرپل ذهاب، جوانرود، روانسر، پاوه، ثلاث باباجانی، قصرشیرین، سنقر، صحنه، هرسین، کنگاور می باشند. که از این میان به دلیل وسعت زیاد استان ۵ شهرستان مرزی (پاوه، جوانرود، ثلاث باباجانی، سرپل ذهاب و قصر شیرین) مطالعه شد.

مواد و روش تحقیق

این پژوهش جهت کمک به امر توسعه استان کرمانشاه به صورت پیمایشی انجام گرفت، روش مطالعه به گونه‌ای است که ابزار پرسشنامه محور بوده و مطالعات نظری و آماری مکمل بوده اند. پرسشنامه طراحی شده مشتمل بر ۵۰ پرسش در ۵ بعد (اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، کالبدی، زیست محیطی و سیاسی-امنیتی) و ۹ مولفه (شغل و درآمد خانوار، توسعه مراکز اقتصادی، توسعه آموزش، توسعه سلامت، توسعه روابط اجتماعی و همبستگی، توسعه محیط

مسکونی، توسعه زیرساخت‌ها، توسعه محیط زیست و توسعه امنیت) بوده است. برای تعیین حجم نمونه با استناد به سالنامه آماری و چارت سازمانی سازمان مدیریت خدمات کشوری در ۵ شهرستان مورد آزمون تعداد ۱۷۵ مدیر در حال خدمت هستند با استفاده از فرمول کوکران ۱ با سطح اطمینان ۹۵ درصد، احتمال خطای ۵ درصد و میزان پراکندگی ۷۰ درصد، حجم نمونه مورد نیاز برابر با ۱۲۰ پرسشنامه شد و به صورت مساوی در هر شهرستان ۲۴ پرسشنامه به مدیران تحویل داده شد. از مخاطبان خواسته شد به این سوالات در قالب طیف ۵ گزینه ای لیکرت (خیلی ضعیف، ضعیف، متوسط، خوب و خیلی خوب) در قالب فضای (۱ تا ۵) علامت گذاری کنند. سپس داده‌های پرسشنامه کد گذاری، در محیط excel با انجام عملیات آماری، جداول توزیع فراوانی، درصد، میانگین، نمودارها و... دسته بندی و به نرم افزار SPSS انتقال داده شد، برای تحلیل فرضیات و سنجش مولفه‌های پژوهش از آزمون T تک نمونه ای و برای بررسی رابطه شاخصهای آماری از تحلیل واریانس یک راهه (ANOVA) استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

تحلیل تاثیر منطقه گرایی بر وضعیت شغل و درآمد خانوار

در تحلیل وضعیت شغل و درآمد که از مولفه‌های بعد اقتصادی است بر اساس جدول (۱) میانگین پاسخها در گویه‌های شغل و درآمد خانوارها (3.54) امید به امنیت شغلی (3.31)، بهبود وضعیت پس انداز (3.11)، رضایت از شغل (3.32)، بهبود قدرت خرید (3.25)، کاهش اختلاف طبقاتی (2.93) و بهبود وضعیت اشتغال (3.23) بوده است. از این میان بیشترین فراوانی مربوط به گویه کاهش اختلاف طبقاتی است که میزان 52.5 درصد پاسخهای مد گزینه ۳ (خوب) را انتخاب کردند و کمترین فراوانی مربوط به گویه رضایت از شغل با 38.33 درصد پاسخهای مد است. میانگین نهایی قلمرو در ۷ گویه، برابر با 3.24 است.

جدول (۱) نتایج پاسخهای قلمرو شغل و درآمد خانوارها

ردیف	گویه‌ها	میانگین پاسخها (۱-۵)	مد پاسخها (۱-۵)	درصد پاسخهای مد	مجموع عددی پاسخها (۶۰۰-۱۲۰)
۱	وضعیت شغل و درآمد	3.54	4	47.5	425
۲	امید به امنیت شغلی	3.31	4	47.5	397
۳	بهبود وضعیت پس انداز	3.11	3	43.33	373
۴	رضایت از شغل	3.32	3	38.33	398
۵	بهبود قدرت خرید	3.25	3	44.17	390
۶	کاهش اختلاف طبقاتی	2.93	3	52.5	352
۷	بهبود اشتغال	3.23	3	45.83	387
	میانگین نهایی قلمرو	3.24	---	---	388.85

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷

تحلیل تاثیر منطقه گرایی بر توسعه مراکز اقتصادی

در تحلیل وضعیت توسعه مراکز اقتصادی که از مولفه‌های بعد اقتصادی است بر اساس جدول (۲)، میانگین پاسخها در گویه‌های توسعه مراکز تجاری و بازرگانی (3.67)، توسعه بازارچه‌های محلی (4.26) و بهبود معیشت کولبران در

۱. Cochran.

نوار مرزی (3.33) بوده است. بیشترین فراوانی مربوط به گویه توسعه مراکز تجاری و بازرگانی است که میزان ۵۰ درصد پاسخهای مد گزینه ۴ (خوب) را انتخاب کردند و کمترین فراوانی مربوط به گویه بهبود معیشت کولبران در نوار مرزی با 33.33 درصد پاسخهای مد است. میانگین نهایی قلمرو در ۳ گویه، برابر با 3.75 است.

جدول (۲) نتایج پاسخهای قلمرو شغل و درآمد خانوارها

ردیف	گویهها	میانگین پاسخها (۵-۱)	مد پاسخها (۱-۵)	درصد پاسخهای مد	مجموع عددی پاسخها (۱۲۰-۶۰۰)
۱	توسعه مراکز تجاری و بازرگانی	3.67	4	50	440
۲	توسعه بازارچههای محلی	4.26	5	45.83	511
۳	بهبود معیشت کولبران در نوار مرزی	3.33	4	33.33	399
	میانگین نهایی قلمرو	3.75	---	---	450

منبع: نویسندهگان، ۱۳۹۷

تحلیل تاثیر منطقه گرایی بر وضعیت آموزش

در تحلیل وضعیت آموزش که از مولفه‌های بعد اجتماعی - فرهنگی است بر اساس جدول (۳)، میانگین پاسخها در گویه‌های توسعه مدارس نوساز و باکیفیت (2.98)، توسعه دانشگاهها و مراکز علمی (3.17)، دسترسی آسان با زمان کم کودکان و نوجوانان به مدارس (3.08)، داشتن معلمان و اساتید خوب و باتجربه (3.07)، داشتن آزمایشگاه علمی مناسب (3.24)، بهبود وضعیت کتابخانه‌ها (3.03) و بهبود شرایط مطبوعات و مجلات (2.92) بوده است. بیشترین فراوانی مربوط به گویه آزمایشگاه علمی مناسب است که میزان 48.33 درصد پاسخهای مد گزینه ۳ (متوسط) را انتخاب کردند و کمترین فراوانی مربوط به گویه مدارس نوساز و باکیفیت با 33.33 درصد پاسخهای مد است. میانگین نهایی قلمرو در ۷ گویه، برابر با 3.07 است.

جدول (۳) نتایج پاسخهای قلمرو آموزش

ردیف	گویهها	میانگین پاسخها (۵-۱)	مد پاسخها (۱-۵)	درصد پاسخهای مد	مجموع عددی پاسخها (۱۲۰-۶۰۰)
۱	توسعه مدارس نوساز و باکیفیت	2.98	4	33.33	357
۲	توسعه دانشگاهها و مراکز علمی	3.17	3	40	380
۳	دسترسی با زمان کم دانش آموزان به مدارس	3.08	3	34.17	369
۴	داشتن معلمان و اساتید خوب و باتجربه	3.07	3	47.5	368
۵	داشتن آزمایشگاه علمی مناسب	3.24	3	48.33	389
۶	بهبود وضعیت کتابخانه‌ها	3.03	3	45.83	363
۷	بهبود شرایط مطبوعات و مجلات	2.92	3	41.67	350
	میانگین نهایی قلمرو	3.07	---	---	368

منبع: نویسندهگان، ۱۳۹۷

تحلیل تاثیر منطقه گرایی بر وضعیت سلامت

در تحلیل وضعیت سلامت که از مولفه‌های بعد اجتماعی - فرهنگی است بر اساس جدول (۴)، میانگین پاسخها در گویه‌های توسعه مراکز بهداشتی و درمانی (3.95)، وجود کادر مجرب پزشکی (3.72)، بهبود سرانه سبد غذایی (3.26) و وضعیت بهبود هوای شهرها (3.08) بوده است. بیشترین فراوانی مربوط به گویه توسعه مراکز بهداشتی و درمانی است که میزان ۵۵ درصد پاسخهای مد گزینه ۴ (خوب) را انتخاب کردند و کمترین فراوانی

مربوط به گویه بهبود هوای شهرها با 36.67 درصد پاسخهای مد است. میانگین نهایی قلمرو در ۴ گویه، برابر با 3.50 است.

جدول (۴) نتایج پاسخهای قلمرو سلامت

ردیف	گویه‌ها	میانگین پاسخها (۱-۵)	مد پاسخها (۱-۵)	درصد پاسخهای مجموع عددی پاسخها (۱۲۰-۶۰۰)	پاسخها
۱	توسعه مراکز بهداشتی و درمانی	3.95	4	55	474
۲	وجود کادر مجرب پزشکی	3.72	4	53.33	446
۳	بهبود سرانه سبد غذایی	3.26	3	45	391
۴	بهبود هوای شهرها	3.08	4	36.67	369
	میانگین نهایی قلمرو	3.50	---	---	420

منبع: نویسندهگان، ۱۳۹۷

تحلیل تاثیر منطقه گرایی بر روابط اجتماعی و همبستگی

در تحلیل روابط اجتماعی و همبستگی که از مولفه‌های بعد اجتماعی - فرهنگی است بر اساس جدول (۵)، میانگین پاسخها در گویه‌های رضایت از مشورت و همیاری همسایگان (3.55)، افزایش سرمایه اجتماعی در استان (3.35)، رضایت از همسایگان و نبود نزاع و کشمکش (3.03)، احساس شادمانی و آرامش (3.39)، وضعیت رضایت از احترام در خانواده (3.24) و توسعه حضور زنان در عرصه‌های مختلف (3.47) بوده است. بیشترین فراوانی مربوط به گویه نبود نزاع و کشمکش است که میزان 50 درصد پاسخهای مد گزینه ۳ (متوسط) را انتخاب کردند و کمترین فراوانی مربوط به گویه مشورت و همیاری همسایگان با 37.5 درصد پاسخهای مد است. میانگین نهایی قلمرو در ۶ گویه، برابر با 3.33 است.

جدول (۵) نتایج پاسخهای قلمرو روابط اجتماعی و همبستگی

ردیف	گویه‌ها	میانگین پاسخها (۱-۵)	مد پاسخها (۱-۵)	درصد پاسخهای مجموع عددی پاسخها (۱۲۰-۶۰۰)	پاسخها
۱	رضایت از مشورت و همیاری همسایگان	3.55	3	37.5	426
۲	افزایش سرمایه اجتماعی در استان	3.35	3	41.67	402
۳	رضایت از همسایگان و نبود نزاع و کشمکش	3.03	3	50	363
۴	احساس شادمانی و آرامش	3.39	3	40	407
۵	رضایت از احترام در خانواده	3.24	3	46.67	389
۶	توسعه حضور زنان در عرصه‌های مختلف	3.47	4	40.83	416
	میانگین نهایی قلمرو	3.33	---	---	400.5

منبع: نویسندهگان، ۱۳۹۷

تحلیل تاثیر منطقه گرایی بر بهبود محیط مسکونی

در تحلیل محیط مسکونی که از مولفه‌های بعد کالبدی است بر اساس جدول (۶)، میانگین پاسخها در گویه‌های ایجاد خانه‌های نوساز و بادوام و با کیفیت (3.37)، طراحی امکانات مناسب در واحدهای مسکونی (سیستم گرمایشی، سرمایشی و سرویس بهداشتی) (3.45)، به کارگیری مواد و مصالح مقاوم در ساخت واحدهای مسکونی (3.43)، وضعیت فضا خانه برای اعضای خانواده (3.24)، توسعه مسکن و ساختمان سازی برای زوجین جوان (2.99) و وضعیت روشنایی و نورگیری خانه‌ها (3.1) بوده است. بیشترین فراوانی مربوط به گویه کافی بودن فضا خانه برای

اعضای خانواده است که میزان 48.33 درصد پاسخهای مد گزینه ۳ (متوسط) را انتخاب کردند و کمترین فراوانی مربوط به گویه ایجاد روشنایی و نورگیری خانهها با 32.5 درصد پاسخهای مد است. میانگین نهایی قلمرو در ۶ گویه، برابر با 3.26 است.

جدول (۶) نتایج پاسخهای قلمرو محیط مسکونی

ردیف	گویهها	میانگین پاسخها(۱-۵)	مد پاسخها (۱-۵)	درصد پاسخهای مد	مجموع عددی پاسخها (۶۰۰-۱۲۰)
۱	خانههای نوساز، بادوام و با کیفیت	3.37	3	37.5	404
۲	امکانات مناسب در واحدهای مسکونی	3.45	4	36.67	414
۳	به کارگیری مواد و مصالح مقاوم	3.43	3	39.17	412
۴	کافی بودن فضا خانه برای اعضای خانواده	3.24	3	48.33	389
۵	توسعه مسکن برای زوجین جوان	2.99	3	34.17	359
۶	ایجاد روشنایی و نورگیری خانهها	3.1	3	32.5	372
	میانگین نهایی قلمرو	3.26	---	---	391.6

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷

تحلیل تاثیر منطقه گرایی بر بهبود زیر ساختها

در تحلیل زیر ساختها که از مولفه‌های بعد کالبدی است بر اساس جدول (۷)، میانگین پاسخها در گویه‌های توسعه راه ارتباطی مناسب (3.88)، وضعیت دسترسی به وسایل حمل و نقل مناسب (4)، دسترسی به خدمات اداری و مالی (دولتی و خصوصی) (3.82)، برخورداری از آب آشامیدنی سالم (3.82)، دسترسی به خدمات عمومی (نانوایی، خواربارفروشی) (3.79) و وضعیت زیر ساختهای حامل انرژی (برق و گاز و اینترنت) (3.71)، بوده است. بیشترین فراوانی مربوط به گویه‌های توسعه راه ارتباطی مناسب با میزان 52.5 درصد پاسخهای مد گزینه ۴ (خوب) و دسترسی به خدمات عمومی با میزان 52.5 درصد پاسخهای مد گزینه ۴ (خوب) است و کمترین فراوانی مربوط به گویه وضعیت زیر ساختهای حامل انرژی با 46.67 درصد پاسخهای مد است. میانگین نهایی قلمرو در ۶ گویه، برابر با 3.83 است.

جدول (۷) نتایج پاسخهای قلمرو زیر ساختها

ردیف	گویهها	میانگین پاسخها(۱-۵)	مد پاسخها (۱-۵)	درصد پاسخهای مد	مجموع عددی پاسخها (۶۰۰-۱۲۰)
۱	توسعه راه ارتباطی مناسب	3.88	4	52.5	465
۲	دسترسی به وسایل حمل و نقل مناسب	4	4	49.17	480
۳	دسترسی به خدمات اداری و مالی	3.82	4	60	458
۴	برخورداری از آب آشامیدنی سالم	3.82	4	50.83	458
۵	دسترسی به خدمات عمومی	3.79	4	52.5	455
۶	وضعیت زیر ساختهای حامل انرژی	3.71	4	46.67	445
	میانگین نهایی قلمرو	3.83	---	---	460.16

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷

تحلیل تاثیر منطقه گرایی بر بهبود شرایط زیست محیطی

در تحلیل وضعیت محیط زیست بر اساس جدول (۸)، میانگین پاسخها در گویه‌های وضعیت توسعه سیمای شهرها و شهرستانها (3.35)، بهبود فضای سبز محل سکونت (3.48)، پرهیز از ساخت خانهها در اراضی شیب دار و خطرناک (3.09)، وضعیت مدیریت منابع آب (3.83)، وضعیت مدیریت خاک و جلوگیری از فرسایش آن (3.36) و شرایط محیط زیست (جنگلها، مراتع و حیات وحش) (3.24) بوده است. بیشترین فراوانی مربوط به گویه توسعه

فضای سبز محل سکونت است که میزان 45.83 درصد پاسخهای مد، گزینه ۴ (خوب) را انتخاب کردند و کمترین فراوانی مربوط به گویه مدیریت خاک و جلوگیری از فرسایش آن با 34.17 درصد پاسخهای مد است. میانگین نهایی قلمرو در ۶ گویه، برابر با 3.39 است.

جدول (۸) نتایج پاسخهای قلمرو محیط زیست

گویه‌ها	میانگین پاسخها (۱-۵)	مد پاسخها (۱-۵)	درصد پاسخهای مد	مجموع عددی پاسخها (۶۰۰-۱۲۰)
۱ توسعه سیمای شهرها و روستاها	3.35	4	42.5	402
۲ توسعه فضای سبز محل سکونت	3.48	4	45.83	417
۳ پرهیز از ساخت خانه‌ها در اراضی شیب دار	3.09	3	37.5	371
۴ مدیریت منابع آب	3.83	4	36.67	459
۵ مدیریت خاک و جلوگیری از فرسایش آن	3.36	3	34.17	403
۶ بهبود شرایط محیط زیست (جنگلها، مراتع و...)	3.24	3	37.5	389
میانگین نهایی قلمرو	3.39			406.83

منبع: نویسنندگان، ۱۳۹۷

تحلیل تاثیر منطقه گرایی بر وضعیت سیاسی - امنیتی

در تحلیل وضعیت سیاسی - امنیتی بر اساس جدول (۹)، میانگین پاسخها در گویه‌های وضعیت امنیت مرزهای استان (3.89)، امنیت سفر به کشور عراق (4.16)، وضعیت جرم و بزهکاری در استان (3.31)، عملکرد پلیس و نیروهای امنیتی در منازعات و مواقع اضطراری (3.38) و پیشگیری از قاچاق کالا در نوار مرزی (3.29) بوده است. بیشترین فراوانی مربوط به گویه امنیت مرزهای استان با 48.33 درصد پاسخهای مد گزینه ۴ (خوب) و کمترین فراوانی مربوط به گویه پیشگیری از قاچاق کالا در نوار مرزی با 29.17 درصد پاسخهای مد است. میانگین نهایی قلمرو در ۵ گویه، برابر با 3.60 است.

جدول (۹) نتایج پاسخهای قلمرو سیاسی - امنیتی

گویه‌ها	میانگین پاسخها (۱-۵)	مد پاسخها (۱-۵)	درصد پاسخهای مد	مجموع عددی پاسخها (۶۰۰-۱۲۰)
۱ امنیت مرزهای استان	3.89	4	48.33	467
۲ امنیت سفر به کشور عراق	4.16	4	45	499
۳ وضعیت جرم و بزهکاری در استان	3.31	3	44.17	397
۴ عملکرد پلیس و نیروهای امنیتی	3.38	3	35.83	406
۵ پیشگیری از قاچاق کالا در نوار مرزی	3.29	4	29.17	395
میانگین نهایی قلمرو	3.60	---	---	432.8

منبع: نویسنندگان، ۱۳۹۷

تحلیل بعد اقتصادی با استفاده از آزمون T

یکی از شاخصهای مهم در توسعه استان، توسعه اقتصادی است. به طوریکه برای تحلیل آن از ۱۰ گویه و پاسخ ۱۲۰ نفر از مدیران استان استفاده شد. با تحلیل آزمون T تک گروهی در بعد اقتصادی بر اساس جدول (۱۰) ملاحظه می‌کنید میانگین متغیرها ۳،۳۹، میزان $t=7,36$ با درجه آزادی $df=119$ و با اطمینان ۹۵ درصد سطح معناداری برابر است با $sig=0/000$ یعنی با توجه به اینکه سطح معناداری محاسبه شده رقمی پایین تر از $0/05$ را نشان می‌دهد فرضیه H_0 ابطال و فرضیه H_1 مبنی بر معنادار بودن رابطه بین تاثیر منطقه گرایی بر توسعه مولفه‌های اقتصادی تبیین شده

پذیرفته می‌شود. به عبارت دیگر میتوان گفت که از دیدگاه مدیران منطقه گرایی بر توسعه شاخصهای اقتصادی تاثیر گذار بوده است.

جدول (۱۰) آزمون t تک نمونه‌ای بعد اقتصادی

Statistics			Test value=3		
میانگین	تعداد	درجه آزادی	سطح معناداری	آماره t	اختلاف میانگین
۳,۳۹	۱۲۰	۱۱۹	۰/۰۰۰	۷,۳۶	۰,۳۹

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷

تحلیل بعد اجتماعی-فرهنگی با استفاده از آزمون T

برای تحلیل بعد اجتماعی-فرهنگی از ۱۷ گویه و پاسخ ۱۲۰ نفر از مدیران استان استفاده شد. با تحلیل آزمون T تک گروهی در بعد اجتماعی-فرهنگی بر اساس جدول (۱۱) ملاحظه می‌کنید میانگین متغیرها ۳,۲۶، میزان $t=4,91$ با درجه آزادی $df=119$ و با اطمینان ۹۵ درصد سطح معناداری برابر است با $sig=0/000$ یعنی با توجه به اینکه سطح معناداری محاسبه شده رقمی پایین تر از آلفا $0/05$ را نشان می‌دهد فرضیه H_0 ابطال و فرضیه H_1 مبنی بر معنادار بودن رابطه بین تاثیر منطقه گرایی بر توسعه مولفه‌های بعد اجتماعی-فرهنگی تبیین شده پذیرفته میشود. به عبارت دیگر میتوان گفت که از دیدگاه مدیران منطقه گرایی بر توسعه شاخصهای اجتماعی-فرهنگی تاثیر گذار بوده است.

جدول (۱۱) آزمون t تک نمونه‌ای بعد اجتماعی-فرهنگی

Statistics			Test value=3		
میانگین	تعداد	درجه آزادی	سطح معناداری	آماره t	اختلاف میانگین
۳,۲۶	۱۲۰	۱۱۹	۰/۰۰۰	۴,۹۱	۰,۲۶

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷

تحلیل بعد کالبدی با استفاده از آزمون T

برای تحلیل بعد کالبدی از ۱۲ گویه و پاسخ ۱۲۰ نفر از مدیران استان استفاده شد. با تحلیل آزمون T تک گروهی در بعد کالبدی بر اساس جدول (۱۲) ملاحظه می‌کنید میانگین متغیرها ۳,۵۴، میزان $t=10,28$ با درجه آزادی $df=119$ و با اطمینان ۹۵ درصد سطح معناداری برابر است با $sig=0/000$ یعنی با توجه به اینکه سطح معناداری محاسبه شده رقمی پایین تر از آلفا $0/05$ را نشان می‌دهد فرضیه H_0 ابطال و فرضیه H_1 مبنی بر معنادار بودن رابطه بین تاثیر منطقه گرایی بر توسعه مولفه‌های بعد کالبدی تبیین شده پذیرفته میشود. به عبارت دیگر میتوان گفت که از دیدگاه مدیران منطقه گرایی بر توسعه شاخصهای کالبدی تاثیر گذار بوده است.

جدول (۱۲) آزمون t تک نمونه‌ای بعد کالبدی

Statistics			Test value=3		
میانگین	تعداد	درجه آزادی	سطح معناداری	آماره t	اختلاف میانگین
۳,۵۴	۱۲۰	۱۱۹	۰/۰۰۰	۱۰,۲۸	۰,۵۴

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷

تحلیل بعد زیست محیطی با استفاده از آزمون T

برای تحلیل بعد زیست محیطی از ۶ گویه و پاسخ ۱۲۰ نفر از مدیران استان استفاده شد. با تحلیل آزمون T تک گروهی در بعد زیست محیطی بر اساس جدول (۱۳) ملاحظه می‌کنید میانگین متغیرها ۳,۳۹، میزان $t=5,12$ با درجه آزادی $df=119$ و با اطمینان ۹۵ درصد سطح معناداری برابر است با $sig=0/000$ یعنی با توجه به اینکه سطح

معناداری محاسبه شده رقمی پایین تر از آلفا ۰/۰۵ را نشان می‌دهد فرضیه H_0 ابطال و فرضیه H_1 مبنی بر معنادار بودن رابطه بین تاثیر منطقه‌گرایی بر توسعه مولفه‌های بعد زیست محیطی تبیین شده پذیرفته میشود. به عبارت دیگر میتوان گفت که از دیدگاه مدیران منطقه‌گرایی بر توسعه شاخصهای زیست محیطی تاثیر گذار بوده است.

جدول (۱۳) آزمون t تک نمونه‌ای بعد زیست محیطی

Statistics		Test value=3		
میانگین	تعداد	درجه آزادی	سطح معناداری	آماره t
۳,۳۹	۱۲۰	۱۱۹	۰/۰۰۰	۵,۱۲

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷

تحلیل بعد سیاسی - امنیتی با استفاده از آزمون T

برای تحلیل بعد سیاسی - امنیتی از ۵ گویه و پاسخ ۱۲۰ نفر از مدیران استان استفاده شد. با تحلیل آزمون T تک گروهی در بعد سیاسی - امنیتی بر اساس جدول (۱۴) ملاحظه می‌کنید میانگین متغیرها ۳,۶۰ و میزان $t=9,78$ با درجه آزادی $df=119$ و با اطمینان ۹۵ درصد سطح معناداری برابر است با $sig=0/000$ یعنی با توجه به اینکه سطح معناداری محاسبه شده رقمی پایین تر از آلفا ۰/۰۵ را نشان می‌دهد فرضیه H_0 ابطال و فرضیه H_1 مبنی بر معنادار بودن رابطه بین تاثیر منطقه‌گرایی بر توسعه مولفه‌های بعد سیاسی - امنیتی تبیین شده پذیرفته میشود. به عبارت دیگر میتوان گفت که از دیدگاه مدیران منطقه‌گرایی بر توسعه شاخصهای امنیتی تاثیر گذار بوده است.

جدول (۱۴) آزمون t تک نمونه‌ای بعد سیاسی - امنیتی

Statistics		Test value=3		
میانگین	تعداد	درجه آزادی	سطح معناداری	آماره t
۳,۶۰	۱۲۰	۱۱۹	۰/۰۰۰	۹,۷۸

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷

بررسی تفاوت شهرستانهای مورد مطالعه از نظر تاثیر منطقه‌گرایی با استفاده از تحلیل واریانس

جدول (۱۵) بررسی تفاوت شهرستانهای مورد مطالعه از نظر تاثیر منطقه‌گرایی با استفاده از تحلیل واریانس

شهرستان (i)	شهرستان (j)	تفاوت میانگین شهرستان (i-j) (Mean square)	F	سطح معنی داری (sig)
پاوه	جوانرود	۰,۱۷۳	4.50	۰,۱۹۷
	ثلاث بابا جانی	۰,۲۴۴	۰,۷۸۲	۰,۷۰۱
	قصر شیرین	۰,۳۳۸	۱,۶۵	۰,۴۴۴
جوانرود	سر پل ذهاب	۰,۲۲۶	۱,۲۳	۰,۵۴۲
	پاوه	۰,۱۷۳	4.50	۰,۱۹۷
	ثلاث بابا جانی	۰,۲۴۹	۰,۹۷۸	۰,۵۷۵
ثلاث بابا جانی	قصر شیرین	۰,۳۴۶	۱,۵۰۰	۰,۳۷۷
	سر پل ذهاب	۰,۲۱۳	۰,۷۸۸	۰,۶۸۳
	پاوه	۰,۲۴۴	۰,۷۸۲	۰,۷۰۱
قصر شیرین	جوانرود	۰,۲۴۹	۰,۹۷۸	۰,۵۷۵
	قصر شیرین	۰,۲۷۵	۰,۷۲۱	۰,۷۱۰
	سر پل ذهاب	۰,۲۴۴	۱,۲۲۵	۰,۳۷۲
سر پل ذهاب	پاوه	۰,۳۳۸	۱,۶۵	۰,۴۴۴
	جوانرود	۰,۳۴۶	۱,۵۰۰	۰,۳۷۷
	ثلاث بابا جانی	۰,۲۷۵	۰,۷۲۱	۰,۷۱۰
قصر شیرین	سر پل ذهاب	۰,۱۹۲	۰,۶۸۶	۰,۷۴۸
	پاوه	۰,۲۲۶	۱,۲۳	۰,۵۴۲
	جوانرود	۰,۲۱۳	۰,۷۸۸	۰,۶۸۳
قصر شیرین	ثلاث بابا جانی	۰,۲۴۴	۱,۲۲۵	۰,۳۷۲
	قصر شیرین	۰,۱۹۲	۰,۶۸۶	۰,۷۴۸

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷

برای بررسی تفاوت شهرستانهای مورد مطالعه از نظر تاثیر منطقه گرایی از نظر مدیران این شهرستانها ۵۰ گویه پرسشنامه در ابعاد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، کالبدی، زیست محیطی و سیاسی-امنیتی را با آزمون تحلیل واریانس یک راهه (ANOVA) به قیاس گذاشتیم. و شهرستانها را به صورت دو به دو و متناظر مقایسه کردیم. باتوجه به نتایج آزمون آنالیز واریانس بر اساس جدول (۱۵) در همه گزینهها سطح معنی داری (sig) با اطمینان ۹۵ درصد بیشتر از ۰/۰۵ است لذا می توان گفت تفاوت معنی داری بین شهرستانها از نظر تاثیر منطقه گرایی بر توسعه وجود ندارد.

نتیجه گیری

سیاستهای لازم برای رشد اقتصادی می توانند سبب تغییرات بسیاری در کشور شوند و ارزشهای اجتماعی یا سیاسی موجود را در هم ریزند. رشد اقتصادی اغلب با بروز اختلاف شدید در میزان درآمد و ثروت اعضای جامعه همراه است. منطقه گرایی و مشارکت اقتصادی - اجتماعی می تواند تحولی بنیادین در تسهیل روند توسعه داشته باشد. با تحلیل تاثیر منطقه گرایی در ابعاد(اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، کالبدی، زیست محیطی و سیاسی-امنیتی) در قالب متغیرهای(شغل و درآمد خانوار، توسعه مراکز اقتصادی، توسعه آموزش، توسعه سلامت، توسعه روابط اجتماعی و همبستگی، توسعه محیط مسکونی، توسعه زیرساختها، توسعه محیط زیست و توسعه امنیت) در ۵ شهرستان مرزی استان کرمانشاه نتایج به دست آمده حاکی از آن است که در بعد اقتصادی، تاثیر منطقه گرایی بر اقتصاد این نواحی با سنجش ۷ مولفه اقتصادی شغل و درآمد شامل(وضعیت درآمد خانوار، امید به امنیت شغلی، وضعیت پس انداز، رضایت از شغل، بهبود قدرت خرید، کاهش اختلاف طبقاتی و بهبود اشتغال) بیانگر وضعیتی قابل قبول است زیرا میانگین نهایی قلمرو در این مولفهها، برابر با ۳,۲۴ و بیش از میانگین متوسط بوده است و در تحلیل وضعیت توسعه مراکز اقتصادی شامل(توسعه مراکز تجاری و بازرگانی، توسعه بازارچههای محلی و بهبود معیشت کولبران در نوار مرزی) میانگین نهایی برابر با ۳,۷۵ است. در مجموع با تحلیل تاثیر منطقه گرایی بر اقتصاد با تحلیل ۱۰ مولفه و پاسخ ۱۲۰ نفر از مدیران استان با کمک آزمون T تک گروهی میانگین متغیرها ۳,۳۹ و سطح معنی داری کمتر از ۰,۰۵/۰۰، معنادار بودن رابطه بین منطقه گرایی و توسعه مولفههای اقتصادی تبیین شده پذیرفته می شود. به عبارت دیگر می توان گفت که منطقه گرایی بر توسعه شاخصهای اقتصادی تاثیر گذار بوده است. در تحلیل تاثیر منطقه گرایی بر وضعیت اجتماعی - فرهنگی محیط آزمون با مطالعه وضعیت آموزش در ۷ مولفه(توسعه مدارس نوساز و باکیفیت، توسعه دانشگاهها و مراکز علمی، دسترسی با زمان کم دانش آموزان به مدارس، داشتن معلمان و اساتید خوب و باتجربه، داشتن آزمایشگاه علمی مناسب، بهبود وضعیت کتابخانهها و بهبود شرایط مطبوعات و مجلات) میانگین نهایی قلمرو برابر با 3.07 است و با تحلیل تاثیر منطقه گرایی بر وضعیت سلامت در ۴ مولفه(توسعه مراکز بهداشتی و درمانی، وجود کادر مجرب پزشکی، بهبود سرانه سبد غذایی و بهبود هوای شهرها) میانگین نهایی قلمرو برابر با 3.50 همچنین با تحلیل تاثیر منطقه گرایی بر روابط اجتماعی و همبستگی در ۶ مولفه(رضایت از مشورت و همیاری همسایگان، افزایش سرمایه اجتماعی در استان، رضایت از همسایگان و نبود نزاع و کشمکش، احساس شادمانی و آرامش، رضایت از احترام در خانواده و توسعه حضور زنان در عرصههای مختلف) میانگین نهایی

قلمرو برابر با 3.33 است. در مجموع با تحلیل تاثیر منطقه‌گرایی بر اجتماعی-فرهنگی با ۱۷ مولفه و پاسخ ۱۲۰ نفر از مدیران استان با کمک آزمون T تک گروهی میانگین متغیرها ۳,۲۶ و سطح معنی داری کمتر از ۰,۰۵/۰۰، معنادار بودن رابطه بین منطقه‌گرایی و توسعه مولفه‌های اجتماعی-فرهنگی تبیین شده پذیرفته می‌شود و به عبارت دیگر می‌توان گفت منطقه‌گرایی بر توسعه شاخصهای اجتماعی-فرهنگی تاثیر گذار بوده است. با تحلیل تاثیر منطقه‌گرایی بر بهبود وضعیت کالبدی محیط آزمون ملاحظه می‌کنید در محیط مسکونی در ۶ مولفه (خانه‌های نوساز بادوام و با کیفیت، امکانات مناسب در واحدهای مسکونی، به کارگیری مواد و مصالح مقاوم، کافی بودن فضا خانه برای اعضای خانواده، توسعه مسکن برای زوجین جوان، ایجاد روشنایی و نورگیری خانه‌ها) میانگین نهایی قلمرو برابر با 3.26 است و در تحلیل تاثیر منطقه‌گرایی بر زیر ساختها در ۶ مولفه (توسعه راه ارتباطی مناسب، وضعیت دسترسی به وسایل حمل و نقل مناسب، دسترسی به خدمات اداری و مالی (دولتی و خصوصی)، برخورداری از آب آشامیدنی سالم، دسترسی به خدمات عمومی (نانوایی، خواربارفروشی) و وضعیت زیر ساختهای حامل انرژی مانند: برق و گاز و اینترنت) میانگین نهایی قلمرو، برابر با 3.83 است. در مجموع با تحلیل تاثیر منطقه‌گرایی بر بعد کالبدی با ۱۲ مولفه و پاسخ ۱۲۰ نفر از مدیران استان با کمک آزمون T تک گروهی میانگین متغیرها ۳,۵۴ و سطح معنی داری کمتر از ۰,۰۵/۰۰، معنادار بودن رابطه بین منطقه‌گرایی و توسعه مولفه‌های کالبدی تبیین شده پذیرفته می‌شود. به عبارت دیگر می‌توان گفت که از دیدگاه مدیران، منطقه‌گرایی بر توسعه شاخصهای کالبدی تاثیر گذار بوده است. با تحلیل تاثیر منطقه‌گرایی بر بهبود شرایط زیست محیطی در ۶ مولفه (وضعیت توسعه سیمای شهرها و شهرستانها، بهبود فضای سبز محل سکونت، پرهیز از ساخت خانه‌ها در اراضی شیب دار و خطرناک، وضعیت مدیریت منابع آب، وضعیت مدیریت خاک و جلوگیری از فرسایش آن و شرایط محیط زیست شامل: جنگلها، مراتع و حیات وحش) میانگین نهایی قلمرو برابر با 3.39 است. در مجموع با تحلیل تاثیر منطقه‌گرایی بر بعد زیست محیطی از ۶ مولفه و پاسخ ۱۲۰ نفر از مدیران استان با کمک آزمون T تک گروهی میانگین متغیرها ۳,۳۹ و سطح معنی داری کمتر از ۰,۰۵/۰۰، معنادار بودن رابطه بین منطقه‌گرایی و توسعه مولفه‌های زیست محیطی تبیین شده پذیرفته می‌شود. و می‌توان گفت که از دیدگاه مدیران منطقه‌گرایی بر توسعه شاخصهای زیست محیطی تاثیر گذار بوده است. در تحلیل تاثیر منطقه‌گرایی بر وضعیت سیاسی-امنیتی در ۵ مولفه (وضعیت امنیت مرزهای استان، امنیت سفر به کشور عراق، وضعیت جرم و بزهکاری در استان، عملکرد پلیس و نیروهای امنیتی در منازعات و مواقع اضطراری و پیشگیری از قاچاق کالا در نوار مرزی) میانگین نهایی قلمرو برابر با 3.60 و بیش از میانگین متوسط بوده است. در مجموع با تحلیل تاثیر منطقه‌گرایی بر بعد سیاسی-امنیتی از ۵ مولفه و پاسخ ۱۲۰ نفر از مدیران استان با کمک آزمون T تک گروهی میانگین متغیرها ۳,۶۰ و سطح معنی داری کمتر از ۰,۰۵/۰۰ معنادار بودن رابطه بین منطقه‌گرایی و توسعه مولفه‌های سیاسی-امنیتی تبیین شده پذیرفته می‌شود و می‌توان گفت که از دیدگاه مدیران، منطقه‌گرایی بر توسعه شاخصهای سیاسی-امنیتی تاثیر گذار بوده است. اما با بررسی تفاوت شهرستانهای مورد مطالعه از نظر تاثیر منطقه‌گرایی با استفاده از تحلیل واریانس از نظر مدیران این شهرستانها در همه ابعاد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، کالبدی،

زیست محیطی و سیاسی - امنیتی سطح معنی داری بیشتر از آلفای ۰/۰۵ است لذا می توان گفت تفاوت معنی داری بین شهرستانها از نظر تاثیر منطقه گرایی بر توسعه وجود ندارد و همه به اندازه ای نزدیک به هم، تاثیر پذیرفته اند. در نهایت پیشنهاد می شود با توجه به ظرفیتهای و پتانسیلهای، اقتصادی، اجتماعی، محیطی و اقلیمی استان کرمانشاه تقویت گردد تا شاخصهای توسعه پایدار ارتقاء پیدا کنند و زمینه اشتغال جوانان این نواحی مرزی فراهم گردد و شاهد پدیده های ناهنجار مهاجرت، حاشیه نشینی و آسیب های اجتماعی نباشیم.

پیشنهادات

- رویکرد برنامه ریزی در استان به سمت شناخت چالشها و مشکلات پیش روی استان باشد و آسیب شناسی در حوزه های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی و سیاسی به صورت علمی و کارشناسی صورت گیرد.
- افزایش هزینه های عمرانی جهت بهبود فعالیتهای صنعتی، تکمیل پروژه های نیمه تمام و گسترش صنایع کارگاهی و خلق فرصتهای درآمدزا در استان با توجه به جمعیت استان.
- تقویت زیرساختهای استان جهت کمک به سرمایه گذاری بخش خصوصی و جلوگیری از بی ثباتی فضای کسب و کار و ایجاد توازن مستمر منطقه ای.
- استفاده از توانهای بالقوه بازارچه های مرزی و تسهیل و تقویت مبادله کالا در نوار مرزی با نگرش منطقه گرایی.
- ساماندهی و مدیریت کولبران، ارائه خدمات گمرکی در مرزها جهت کاهش آسیبها و بهبود معیشت جامعه هدف.
- تقویت روحیه مشارکت های مردمی در برنامه های راهبردی و توسعه ای و استفاده از توان مشارکتی نیروهای بومی در اجرای پروژه های عمرانی.
- توجه به شاخصهای توسعه انسانی، استفاده از ظرفیتهای بومی و جلب مشارکت نخبگان و زنان در استان.
- ارائه امکانات و خدمات آموزشی، بهداشتی و ... جهت تسهیل روند توسعه پایدار.
- ایجاد مشوقهای لازم برای جذب و تجهیز سرمایه های داخلی، خارجی و بومی به ویژه در زمینه توسعه فعالیتهای کشاورزی و صنعتی.
- توجه به توانهای نفتی استان و گسترش معادن و صنایع وابسته جهت اشتغالزایی در مناطق دارای ظرفیت.
- اجرای طرح آمایش سرزمین با توجه به پتانسیلهای بالای محیطی و اقتصادی در استان.

منابع

- ادبی، شهرام (۱۳۸۸) جغرافیای سیاسی - امنیتی استان کرمانشاه، پایان نامه کارشناسی ارشد، گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
- افشار، ایرج (۱۳۷۱) کرمانشاهان و تمدن دیرینه آن، تهران: انتشارات زرین
- زارعی، بهادر (۱۳۹۱) بنیادهای نظری جغرافیای سیاسی با تأکید بر اسلام و ایران، تهران: نشر دانشگاه تهران.
- زارعی، بهادر و زینی، وند، علی (۱۳۹۲) قلمرو ایران بزرگ زمینه ساز یک نظام منطقه ای، فصلنامه مطالعات منطقه ای، ش ۳: ۸۱-۵۵
- سالنامه آماری استان کرمانشاه (۱۳۹۵) معاونت برنامه ریزی استانداری کرمانشاه
- سرخ کمال، کبری (۱۳۹۰) سطح بندی شهرستانهای استان خراسان رضوی از لحاظ مؤلفه های توسعه یافتگی فرهنگی، مجله برنامه ریزی فضایی، ش ۲: ۹۵-۱۰۸

- عزتی، عزت‌الله (۱۳۸۰) ژئوپلیتیک در قرن بیست و یکم، تهران: انتشارات سمت.
- فرجی راد، عبدالرضا (۱۳۸۳) اهمیت توجه به منطقه گرایی و نقش آن در توسعه کشور، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، ش ۳: ۲۸-۳۵
- فنی، زهره (۱۳۸۸) شهرهای کوچک رویدادی دیگر در توسعه منطقه‌ای. تهران: انتشارات آذرخش
- فیتزپتریک، تونی (۱۳۸۵) نظریه‌های جدید رفاه، هرمز همایون پور. تهران: انتشارات مؤسسه پژوهش تأمین اجتماعی تهران.
- کاظمی، علی اصغر (۱۳۷۳) روابط بین الملل در تئوری و عمل، تهران: نشر قومس
- لطیفی، غلامرضا (۱۳۸۲) توسعه شهری پایدار و توسعه فرهنگی، فصلنامه علوم اجتماعی، ش ۲۲: ۱۵۳-۱۳۱
- مجتهدزاده، پیروز (۱۳۸۱) جغرافیای سیاسی و سیاست جغرافیایی، تهران: انتشارات سمت.
- محمدی، جمال (۱۳۹۱) رتبه بندی مناطق شهر اصفهان از لحاظ شاخصهای فرهنگی بر اساس تصمیم گیری چند شاخصه، فصلنامه رفاه اجتماعی، ش ۴۴: ۱۹۴-۱۷۵
- مصلی، غلامرضا (۱۳۸۴) بررسی آسیب پذیری‌های امنیتی شهرستان مرزی میوان، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته فرماندهی و مدیریت نظامی، دانشگاه تربیت مدرس تهران.
- موسوی، میرنجف (۱۳۹۴) ارزیابی نقش بازارچه‌های مشترک مرزی در توسعه و رفاه مناطق مرزنشین مورد مطالعه: بازارچه ی مرزی تمرچین پیرانشهر، فصلنامه جغرافیا و توسعه، ش ۱۱: ۷۵-۷۰.
- نقیب زاده، احمد (۱۳۸۲) اتحادیه اروپا از آغاز تا امروز، تهران: نشر قومس.
- وزارت امور اقتصادی و دارایی (۱۳۷۵) بررسی عملکرد بازارچه‌های مشترک مرزی و تبیین راه‌هایی در جهت بهبود روند مذکور و بررسی جایگزین‌های مناسب، تهران: معاونت امور اقتصادی، وزارت امور اقتصادی و دارایی.
- Chandoevrit, W., Yongyuth, Ch., Srawooth, P, (2004) , Thailand's Cross Border Economy, A Case Study of Sa Kaeoand ChaingRa; Thailand Development Resource Institute (sdri).
- Hettne, B, (2003), The New Regionalism Revisited, In Soderbaum, F. (Ed), new York university Press.
- Philips, D.(2006), quality of life concept, policy and practice london, routledge. sun, ch. and lin, G.T.L., 2008, application of fuzzy topsis for estimating the industrial cluster policy, institute of management of technology, national chiao tung university, taiwan.